

УДК 378:373.31

DOI 10.31494/2412-9208-2020-1-1-426-434

**TECHNOLOGICAL AND DESIGN SKILLS OF PRIMARY EDUCATION
MASTERS: UPDATE OF THE CONTENT OF PROFESSIONAL TRAINING**

**ТЕХНОЛОГІЧНО-ПРОЄКТУВАЛЬНІ УМІННЯ МАГІСТРІВ ПОЧАТКОВОЇ
ОСВІТИ: ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

Katerina STEPANIUK,

Катерина СТЕПАНЮК,

Candidate of Pedagogic Sciences,
Associate Professor

кандидат педагогічних наук, доцент

katerinastepanyk@gmail.com

Berdiansk State Pedagogical
University

Бердянський державний
педагогічний університет

✉ 4 Shmidta St., Berdiansk,
Zaporizhzhia region, 71100

✉ вул. Шмідта, 4, м. Бердянськ,
Запорізька обл., 71100

Original manuscript received: February 01, 2020

Revised manuscript accepted: March 02, 2020

ABSTRACT

The article focuses on problems related to the training of masters of primary education, in particular peculiarities of formation of technological and project abilities in the context of future professional activity in New Ukrainian School. The content of technological training of future teachers of primary education on the second (master) level of higher education is exposed in detail.

The author of the article has identified the structure and the content of key competences in technological education of future teachers of primary school.

It is emphasized that in the process of comprehension and planning of conceptual approaches of professional training of future masters of primary education it is important to pay attention to the influence of pedagogical technologies on the update of content, forms of organization of students' training, formation of technological and project abilities and professionally important personality qualities, to readiness to implementation of various functions of professional pedagogical activity.

In the article the author gives her own definition of "technological and project abilities of masters of primary education" as a component of professional competence, which provides prognostication of future activity, sequence of activities, search of optimum ways of realization of research and teaching activity.

The author specified that the process of formation of technological and project abilities is appropriate to realize after such directions: mastering of knowledge about essence and structure of the noted abilities and feature of their formation for the future teachers of primary school, deepening, didactical and methodical knowledge about organization and experimentation at higher school, planning and realization of lectures, practical and laboratory classes in the professional methods of primary education, organization of quasi professional activity, creation and presentation of projects, realization of trainings. Each of directions is in detail exposed in the content of the article.

The results of research are conclusions that the technological constituent of professional training of future masters of primary education provides integration of educational strategy of establishment of higher education and individual features, professional interests, structural abilities and practical skills of students.

Keywords: *technological education, training of masters of primary education, technological and project abilities, project lecture, quasi professional activity.*

На вимогу Закону «Про вищу освіту» (2014 р.) сьогодні здійснюється підготовка фахівців за освітньо-професійними програмами 013 Початкова освіта на першому та другому рівнях вищої освіти. Беззаперечною є потреба в запровадженні наскрізних навчальних планів нового покоління та розробці на їх основі освітньо-професійних програм, що забезпечить умови для оптимізації освітнього процесу та формування високого рівня професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Підготовка магістрів за освітньо-професійною програмою 013 Початкова освіта спрямована на вирішення стратегічних завдань української системи освіти, серед яких виокремлено такі: конкурентоспроможність та професійна компетентність майбутніх учителів початкової ланки Нової української школи, готовність до розв'язання широкого спектру освітніх, виховних та соціальних завдань; мобільність та сприйнятливості здобувачів другого рівня вищої освіти до нових форм роботи з молодшими школярами в НУШ.

Проблема формування компетентності майбутніх учителів представлена дослідженнями К. Баханова, Н. Бібік, В. Бондаря, С. Гончаренка, Ю. Завалевського, І. Зимньої, Л. Коваль, А. Крамаренко, Н. Кузьміної, О. Савченко, Я. Сікори, А. Терещука та ін.

Зокрема, у дослідженнях Л. Коваль визначено, що компетентним є фахівець, спроможний розв'язувати професійні завдання, а також проблеми, що виникають у реальній педагогічній діяльності за рахунок застосування системно сформованих компетенцій (Коваль, 2011).

Важливою умовою реалізації компетентнісного підходу у формуванні технологічно-проектувальних умінь магістрів початкової освіти може стати організована на технологічних засадах проектна діяльність.

Для формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи важливим є достатній рівень сформованості технологічно-проектувальних умінь на другому (магістерському) рівні вищої освіти.

Теоретико-методологічні передумови технологічної освіти закладені в працях М. Корця, О. Коберника, В. Сидоренка, А. Терещука, Г. Терещука, Д. Тхоржевського тощо. Зокрема, О. Коберник визначає технологію як галузь знань, методів, засобів, які використовуються для оптимального перетворення та застосування матеріалів, енергії й інформації за певною послідовністю та користю для людини, суспільства, навколишнього середовища (Коберник, 2011).

Принципова відмінність навчання технології від традиційного трудового навчання, як зазначає С. Ящук, полягає в новій ціннісно-смісловій спрямованості освітніх і виховних навчальних цілей. Від особистості вимагається на основі вільного вибору наявних для вивчення технологій та способів праці засвоїти загальні підходи до організації практичної предметно-перетворювальної діяльності, побудованої на засадах проектно-технологічного підходу – від ідеї до її реалізації в

об'єкті технологічної діяльності, виробу (продукту праці) (Ящук, 2015).

У науковій літературі існують різні підходи до визначення освітньої галузі «Технології» та завдань, що стоять перед нею. На думку О. Коберника, в основі її лежить предметно-перетворювальна діяльність людини в матеріальному світі, спрямована на створення освітнього середовища для розкриття й розвитку в учнів здібностей в особистісно зорієнтованій сфері проектування та виготовлення виробів і ознайомлення в процесі роботи з різними матеріалами, інформацією й іншими ресурсами відповідно до потреби творчої ідеї учнів (Коберник, 2011). Отже, ефективність технологічної освіти визначається рівнем технологічної культури, адекватним професійній самовизначенні особистості.

Аналіз рівня професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи на першому та другому рівні вищої освіти в Україні сьогодні дозволяє зробити висновки про посилення її технологічного аспекту, накопичення палітри освітніх технологій, розробку підходів до гуманізації педагогічної взаємодії в закладах вищої освіти. Найважливішою ланкою, від якої залежить успіх реалізації концепції Нової української школи, є ефективна діяльність фахівців початкової освіти на основі створення портфоліо, яке відображатиме їх власні ідеї, підходи і технології, професійну діяльність, у процесі якої проходить самооцінювання та сприйняття необхідності саморозвитку.

Удосконалення технологічно-проектувальних умінь майбутніх учителів початкової школи на другому (магістерському) рівні вищої освіти здійснюється в процесі вивчення курсу «Сучасні системи навчання технологічної освітньої галузі в початковій школі».

Грунтовний аналіз освітньо-професійної програми 013 Початкова освіта для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти дозволяє зацентувати увагу на необхідності формування готовності майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності в цілому та формування технологічно-проектувальних умінь зокрема.

Для ефективного викладання педагогами технологічної складової курсу «Я досліджую світ» під час їх фахової підготовки в межах вивчення дисципліни «Сучасні системи навчання технологічної освітньої галузі в початковій школі» мають бути сформовані ключові компетентності. Коротко розглянемо їх.

Компетентність у галузі технологічної освіти ми розуміємо як особистий досвід, освіченість, ерудованість особистості у сфері проектування і виготовлення об'єктів праці, її практичних умінь і навички, а також здатність до визначення шляхів і можливостей їх набуття та функціонування за допомогою свідомості і мислення.

Якщо взяти за основу запропоновані науковцями України сім ключових компетентностей, то є можливість визначення їх структури та змісту в технологічній освіті майбутніх учителів початкової школи. *Культурна компетентність* в технологічній освітній галузі стосується сфери розвитку культури особистості та суспільства у всіх її аспектах, що передбачає передусім формування культури праці, естетичної, екологічної культури,

оволодіння національними трудовими традиціями, досвідом художньо-трудової діяльності тощо. Під поняттям *здоров'язбережувальної компетентності* слід розуміти необхідність дотримання правил безпечної праці та гігієни, здатність дотримуватися їх у процесі виготовлення виробів тощо. *Інформаційна компетентність* передбачає здатність: застосовувати інформаційно-комунікаційні технології в освітньо-трудовій діяльності, раціональне використання комп'ютера для пошуку та опрацювання необхідної інформації, розроблення творчих проєктів; конструювати і моделювати за допомогою засобів ІКТ; давати оцінку процесові й досягнутим результатам технологічної діяльності. *Соціальна компетентність* забезпечує здатність: до встановлення гуманних взаємин у трудовій діяльності, продуктивно працювати в колективі та групі, виконувати різні ролі (керівника і члена групи), проявляти ініціативу, готовність брати на себе відповідальність, вміння застосовувати ефективні стратегії спілкування залежно від ситуації тощо. Досить важливим для технологічної освіти є формування в учнів *підприємницької компетентності*, яка має на меті: знання з основ економічного аналізу господарської діяльності та підприємництва, уміння визначати собівартість продукції, аналізувати й оцінювати власні можливості, здібності та співвідносити їх з потребами. Провідними складовими *предметної компетентності* в галузі технологічної освіти можна прийняти графічну, технічну, технологічну, проєктувальну, які найбільш результативно формуються в процесі організації проєктно-технологічної діяльності, оскільки саме в ній студенти: самостійно визначають мету діяльності; виявляють зацікавленість у розробленні проєкту, докладають вольових зусиль; організовують свою діяльність для досягнення результату; відбирають або знаходять необхідну інформацію, використовують технології або техніки; виконують в певній послідовності етапи проєктування; усвідомлюють свою діяльність, її соціальне та особистісне значення; формують здатність здійснювати самоконтроль та самооцінку.

Отже, основними завданням підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до професійної діяльності з позиції технологічності є впровадження особистісно зорієнтованих, проєктних, диференційованих, інтерактивних технологій тощо; сприяння науково-дослідницькій, техніко-конструкторській, художньо-прикладній діяльності; впровадження сучасних підходів та принципів технологічної освіти, а саме: природовідповідності, культуровідповідності, творчості, ергономічності тощо.

У процесі осмислення і проєктування концептуальних підходів фахової підготовки майбутніх магістрів початкової освіти важливо звернути увагу на вплив педагогічних технологій на оновлення змісту, форм організації підготовки студентів магістратури, формування технологічно-проєктувальних умінь та професійно важливих особистісних якостей, готовності до виконання різноманітних функцій професійної педагогічної діяльності.

У сучасній психолого-педагогічній науці виділяють такі види умінь, формування яких може відбуватися під час професійної підготовки магістрів початкової освіти: загальнонавчальні (Ю. Бабанський, І. Лернер),

технологічно-проектувальні (Л. Коваль), презентаційні (С. Моркотун), професійні (Г. Ковальчук) та ін.

Зокрема, Л. Коваль технологічно-проектувальні вміння вважає провідною складовою професійної діяльності, і саме вони, стверджує вчена, визначають рівень сформованості технологічної компетентності студентів (Коваль, 2011).

У свою чергу, С. Моркотун презентаційні вміння студентів магістратури характеризує як гнучку систему усвідомлених, цілеспрямованих, взаємопов'язаних розумових і практичних дій з узагальнення інформації, дослідження певної проблеми, висновків щодо розв'язання проблеми з опорою на необхідні знання, спрямовану на виклад матеріалу у вигляді підготовленого, композиційно чітко та логічно оформленого виступу, завданням якого є представлення нової інформації, спонукання до дії, переконання аудиторії (Моркотун, 2011; с. 9).

Таким чином, уміння магістрів початкової освіти у широкому розумінні розглядають як дії, що дозволяють узагальнити досвід особистості в процесі практичної діяльності, оскільки вона виступає результатом оволодіння способом, яка базується на знаннях та їх використанні в процесі свідомого розв'язання складних завдань; передбачає здатність орієнтуватися в нових умовах, використання елементів творчості в процесі професійної діяльності.

У межах дослідження ми розглядаємо *технологічно-проектувальні вміння* магістрів початкової освіти як складову їх професійної компетентності, що забезпечують прогнозування вчительської діяльності, послідовності власних дій, пошук оптимальних шляхів розв'язання педагогічних задач, отримання теоретичних результатів та їх експериментальну перевірку.

Процес формування технологічно-проектувальних умінь магістрів початкової освіти доцільно здійснювати за такими напрямками: засвоєння знань про сутність і структуру означених умінь та особливості їх формування, поглиблення дидактико-методичних знань про організацію та проведення наукових досліджень, проектування і проведення лекційних, практичних та лабораторних занять з фахових методик початкової освіти, створення і презентація проектів.

Охарактеризуємо детально кожний з означених напрямків.

Процес засвоєння знань про сутність і структуру технологічно-проектувальних умінь варто здійснювати під час засвоєння дисципліни циклу професійно зорієнтованої підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 013 „Початкова освіта” „Сучасні системи навчання технологічної освітньої галузі в початковій школі”.

Зокрема, в межах вивчення курсу доцільно провести лекцію „Технологія проектування в контексті оновлення технологічної освітньої галузі в НУШ”. У плані лекції передбачено вивчення таких питань: проектна діяльність у курсі «Я досліджую світ» (технологічна складова); структура і методика проведення уроків з курсу «Дизайн і технології на основі LEGO» з елементами проектної діяльності; практичне застосування проектної

діяльності в освітньому процесі Нової української школи.

Студентам може бути запропоновано таке завдання: відобразити у структурно-логічній схемі особливості міждисциплінарних зв'язків курсу „Дизайн і технології на основі LEGO”. Аргументуйте саме таку конструкцію.

Поряд з аудиторними формами важливо організовувати самостійну та індивідуальну роботи магістрів початкової освіти, яка сприятиме поглибленому формуванню їх технологічно-проектувальних умінь.

Так, організація самостійної роботи передбачає визначення форм та змісту навчального матеріалу, що є предметом опрацювання студентами у вільний від обов'язкових навчальних занять час. Самостійне вивчення матеріалу потребує від магістрів початкової освіти здатності узагальнювати, аналізувати, робити висновки; виступає джерелом їх творчого пошуку, стимулює самостійну діяльність і є одним з етапів формування технологічно-проектувальних умінь.

Наприклад, у процесі вивчення курсу „Сучасні системи навчання технологічної освітньої галузі в початковій школі” для самостійного опрацювання можна запропонувати такі теми (див. табл. 1).

Таблиця 1.

Самостійна робота з курсу «Сучасні системи навчання технологічної освітньої галузі в початковій школі»

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Технології особистісно професійного зросту майбутнього вчителя початкової школи.	14
2	Умови ефективної дизайн-діяльності молодших школярів	14
3	Особливості використання інтерактивних технологій у процесі трудової діяльності молодших школярів.	14
4	Проектна діяльність молодших школярів на уроках трудового навчання	15
5	Урок трудового навчання в умовах технологізації початкової освіти	15
Разом		72

Індивідуальна робота з курсу „Сучасні системи навчання технологічної освітньої галузі в початковій школі” може бути представлена у вигляді творчого проекту (за самостійно обраною темою) та передбачати виготовлення зразків виробів, які виступають об'єктами праці на уроках трудового навчання (3-4 клас) та з курсу «Я досліджую світ» (1-2 клас). Наведемо кілька тем проєктів: «Подорож країною декоративно-ужиткового мистецтва», «Надзвичайна графічна грамота», «Наші квітучі вишиванки», «Унікальне солоне тісто», «Гудзики на нашому одязі» тощо.

Індивідуальна робота студентів має науково-дослідний характер, що передбачає безпосередню участь студента у виконанні творчих індивідуальних завдань, які створюють умови для якнайповнішої реалізації творчих можливостей майбутніх фахівців через індивідуально-спрямований розвиток здібностей, пошукову і творчу діяльність.

Участь у науково-дослідній роботі зумовлює комплексний підхід до

визначення специфіки індивідуального науково-дослідного завдання, яке передбачає створення творчого проєкту (портфоліо) за визначеною темою та виготовлення виробів, що є об'єктами навчальної праці.

Таким чином, індивідуальна робота повністю відповідає логіці проєктної діяльності, сприяє формуванню технологічно-проєктувальних умінь майбутніх магістрів початкової освіти в межах вивчення курсу «Сучасні системи навчання технологічної освітньої галузі в початковій школі» у ЗВО.

У процесі формування технологічно-проєктувальних умінь магістрів початкової освіти ключовим є проєктування та проведення різних видів навчальних занять з трудового навчання (3-4 клас) та з курсу «Я досліджую світ» (1-2 клас). Це реалізується під час організації квазіпрофесійної діяльності, яка передбачає вміння розв'язувати навчально-дослідницькі завдання. Коротко розглянемо її особливості.

Як приклад організації квазіпрофесійної діяльності, наведемо зразки завдань, які доцільно пропонувати магістрам початкової освіти.

1. Узагальніть досвід учителів-практиків щодо організації проєктної діяльності молодших школярів у Новій українській школі, визначаючи спільне і відмінне в їх роботі.

2. Напишіть есе на тему „Портрет компетентного вчителя Нової української школи”.

3. Змодельуйте і проведіть фрагмент уроку з курсу «Я досліджую світ» з опорою на проєктну діяльність на основі власних запитів учнів (Степанюк, 2017).

4. Напишіть статтю в збірник студентських праць на основі власного досвіду впровадження проєктної діяльності в початковій школі.

Отже, формування технологічно-проєктувальних умінь магістрів початкової освіти доцільно здійснювати із застосуванням різних форм і методів навчання, зокрема виконання навчально-дослідницьких завдань у процесі квазіпрофесійної діяльності, розробку моделей наукового дослідження, створення портфоліо проєктів.

Таким чином, технологічна складова професійної підготовки магістрів початкової освіти забезпечує розвиток індивідуальних особливостей, професійних інтересів, конструктивних умінь та практичних навичок студентів, що сприятиме не тільки оволодінню сучасними навчальними технологіями, а й високий рівень сформованості професійної компетентності (від здатності ефективно викладати курси «Дизайн і технології на основі LEGO», «Я досліджую світ» в НУШ до створення авторської методичної системи).

Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні ефективних шляхів формування технологічно-проєктувальних умінь магістрів початкової освіти у процесі проходження виробничої практики в Новій українській школі.

Література

1. Коберник О. М. Теоретико-методологічні засади технологічної та професійної освіти / О. М. Коберник // Наукові записки. Серія “Педагогіка”. 2011. – № 3. – С. 15–22.

2. Коваль Л. Професійна підготовка майбутніх учителів у контексті розвитку

сучасної початкової освіти : технологічний підхід: монографія / Людмила Коваль. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2011. – 330 с.

3. Концепція Нової української школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

4. Методика навчання у ВНЗ освітньої галузі початкової школи «Технології» : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів спец. 013 «Початкова освіта»] / Катерина Степанюк. – Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2017. – 154 с.

5. Мокротун С. Б. Педагогічні умови формування презентаційних умінь студентів магістратури у процесі професійної підготовки автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Житомир, 2011. – 20 с.

6. Савченко О. Упровадження компетентнісного підходу в початкову освіту: здобутки і нерозв'язані проблеми / Олександра Савченко. – Рідна школа. – 2014. №4-5 (квітень-травень). – С. 12-16.

7. Типові освітні програми 1-2 та 3-4 класи НУШ. – Освіта, 2019. – 192 с.

8. Ящук С. М. Професійна підготовка магістрів технологічної освіти: теорія та методика : монографія / Сергій Миколайович Ящук. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2015. – 368 с.

References

1. Koberny`k O. M. Teorety`ko-metodologichni zasady` texnologichnoyi ta profesijnoyi osvity` / O. M. Koberny`k //Naukovi zapys`ky`. Seriya "Pedagogika". 2011. – # 3. – S. 15–22.

2. Koval` L. Profesijna pidgotovka majbutnix uchy`teliv u konteksti rozvy`tku suchasnoyi pochatkovoyi osvity` : texnologichny`j pidxid: monografiya / Lyudmy`la Koval`. – Donecz`k : LANDON-XXI, 2011. – 330 s.

3. Koncepciya Novoyi ukrayins`koyi shkoly`. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

4. Metody`ka navchannya u VNZ osvitr`noyi galuzi pochatkovoyi shkoly` «Texnologiyi» : navch. posib. [dlya stud. vy`shh. ped. navch. zakladiv specz. 013 «Pochatkova osvita»] / Katery`na Stepanyuk. – Berdyans`k : Vy`davec`z Tkachuk O.V., 2017. – 154 s.

5. Morkotun S. B. Pedagogichni umovy` formuvannya prezentacijny`x umin` studentiv magistratury` u procesi profesijnoyi pidgotovky` avtoref. dy`s. na zdobuttya nauk. stupenya kand. ped. nauk : specz. 13.00.04 „Teoriya i metody`ka profesijnoyi osvity`”. – Zhy`tomy`r, 2011. – 20 s.

6. Savchenko O. Uprovadzhennya kompetentnissnogo pidxodu v pochatkovu osvitu: zdobutky` i nerozvy`zani problemy` / Oleksandra Savchenko. – Ridna shkola. – 2014. #4-5 (kviten`traven`). – S. 12-16.

7. Ty`povi osvitni programy` 1-2 ta 3-4 klasy` NUSh. – Osvita, 2019. – 192 s.

8. Yashhuk S. M. Profesijna pidgotovka magistriv texnologichnoyi osvity` : teoriya ta metody`ka : monografiya / Sergij My`kolajovy`ch Yashhuk. – Uman` : FOP Zhovty`j O. O., 2015. – 368 s.

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена проблемі підготовки магістрів початкової освіти, зокрема особливостям формування технологічно-проектувальних умінь у контексті майбутньої професійної діяльності в Новій українській школі. Детально розкрито зміст технологічної підготовки майбутніх учителів початкової школи на другому (магістерському) рівні вищої освіти.

Авторкою статті визначено структуру та зміст ключових компетентностей у технологічній освіті майбутніх учителів початкової школи.

У роботі наголошується, що в процесі осмислення й проектування

концептуальних підходів фахової підготовки майбутніх магістрів початкової освіти важливо звернути увагу на застосування педагогічних технологій як засобу оновлення змісту, форм організації цього процесу, формування технологічно-проектувальних умінь та професійно важливих особистісних якостей, готовності до виконання різноманітних функцій професійної педагогічної діяльності

У статті подається авторське визначення дефініції «технологічно-проектувальні вміння магістрів початкової освіти» як складника професійної компетентності, що забезпечує прогнозування майбутньої діяльності, послідовності власних дій, пошук оптимальних шляхів вирішення науково-дослідницьких проблем.

Авторкою визначено, що процес формування технологічно-проектувальних умінь магістрів доцільно здійснювати за такими напрямками: засвоєння знань про сутність і структуру означених умінь та особливості їх формування, поглиблення дидактико-методичних знань про організацію та проведення наукових досліджень у ЗВО, проектування і проведення лекційних, практичних та лабораторних занять з фахових методик початкової освіти, організація квазіпрофесійної діяльності, створення і презентація проєктів, проведення тренінгових занять. Кожен із напрямків детально розкрито в змісті статті.

Результатом дослідження є висновки про те, що технологічний складник професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти забезпечує інтеграцію освітньої стратегії закладу вищої освіти та індивідуальних особливостей, професійних інтересів, конструктивних умінь та практичних навичок студентів.

Ключові слова: технологічна освіта, підготовка магістрів початкової освіти, технологічно-проектувальні уміння, проєктивна лекція, квазіпрофесійна діяльність на основі проєкування.